

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 21ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1997

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ

ΜΝΗΜΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΣΑΤΣΟΥ
ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΕΦΕΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ

Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τιμᾷ σήμερα τὴ μνήμῃ ἐξέχοντος μέλους τῆς, τοῦ Κωνσταντίνου Τσάτσου, τοῦ Ἀνθρώπου, τοῦ πνευματικοῦ ἀνδρα, τοῦ στοχαστῆ, τοῦ ποιητῆ, τοῦ συγγραφέα, τοῦ πανεπιστημιακοῦ δασκάλου, τοῦ ἀγωνιστῆ, τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ Πρώτου Πολίτη τῆς Χώρας.

Δύο ἐκλεκτοὶ Συνάδελφοι, ὁ κ. Κωνσταντῖνος Δεσποτόπουλος καὶ ὁ κ. Γεώργιος Μητσόπουλος, κατὰ πάντα ἀρμόδιοι, θὰ ἀναφερθοῦν σήμερα στὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο του.

Προσωπικά, θὰ ἤθελα μόνο νὰ ὑπενθυμίσω ἐπιγραμματικά, τὴν πρὶν ἀπὸ 34 ἔτη¹, στὴ γεραρὴ αὐτὴ αἵθουσα, ἐπὶκαιρῇ καὶ σήμερα ἀναφορὰ τοῦ Κωνσταντίνου Τσάτσου, στὸ χρέος, ποὺ κατὰ τὴν ἐκφρασὴ του, «βαρύνει ἡμᾶς καὶ τὰς ἐπερχομένας γενεάς». Τὸ χρέος αὐτὸ συνοψίζει μὲ ἐξαιρετικὴ εὐαισθησία, διορατικότητα καὶ ρεαλισμὸ ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος στὰ ἀκόλουθα τρία αἰτήματα:

1. Ἡ ἐθνικὴ μας ὑπόστασις καὶ ἡ ἐθνικὴ μας φυσιογνωμία ποὺ σμιλεύθηκαν ἐπὶ αἰῶνες δὲν εἶναι δεδομένες καὶ αὐτονόητες. Ὑπῆρξαν ἔργο συνεχῶν ἀγώνων τῆς φυλῆς καὶ μόνο μὲ νέους πάντοτε ἀγῶνες θὰ διαφυλαχθοῦν. Εἴμαστε λαὸς ἄξιος ἀλλὰ

1. Συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1963.

ὄχι εὐάριθμος καὶ ὀφείλουμε νὰ εἶμαστε περισσότερο ἀφοσιωμένοι στὴν ἰδέα τοῦ ἔθνους, γιατί ὡς μικρὸς λαός, ἐπισημαίνει ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος, «κινδυνεύομεν περισσότερον νὰ ἀφανισθῶμεν ὑπὸ τὸ βάρος πολυπληθεστεύων λαῶν, εἴτε ἀπορροφούμενοι ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν πολιτισμὸν των, εἴτε ὑποκύπτοντες εἰς τὴν βαρβαρότητά των».

2. Ὁφείλουμε νὰ περιφρουρήσουμε τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ αὐτονομία τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ ἔθνικοῦ μας πλαισίου. Σὲ μιὰ περίοδο ὅπου οἱ μαζικὲς ἐκδηλώσεις καταλαμβάνουν τόση ἔκταση καὶ ὅπου ὁ ἄνθρωπος, στὴ δίνη τῶν ὑλιστικῶν ἐπιδόσεων, ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον καὶ «γίνεται ὡς ἐκ τούτου ἀβαθέστερος τὴν ψυχὴν, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν μεμονωμένην παρουσίαν τοῦ ατόμου, εἰς τὴν διαφοροποίησίν του ἀπὸ κάθε ἄλλο ἄτομον, εἰς τὴν ὑπερήφανον ἀπόστασιν τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄλλον». Κατ' ἐξοχὴν οἱ Ἕλληνες —ὕπογραμμίζει ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος— ὀφείλουν νὰ καλλιεργήσουν τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ αὐτονομία τοῦ ατόμου ἀπὸ τὴν ὁποία ἀνέκαθεν ἀπέρρευσαν τὰ κοσμοϊστορικὰ τους ἐπιτεύγματα.

3. Ὁφείλουμε καὶ τὴν ἰδέα τοῦ ἔθνους μας καὶ τὴν ἀτομικότητα τοῦ Ἕλληνα νὰ τὶς ἐντάξουμε, «διαφυλάσσοντες αὐτὰς κατὰ τὴν πνευματικὴν των οὐσίαν ἀναλλοιώτους, στὰ εὐρύτερα ὑπερεθνικὰ σχήματα, στὰ ὁποῖα εἰσέρχεται μὲ βῆμα γοργὸ ἢ ἱστορία. Τὰ σχήματα, διαμορφούμενα κατὰ τὸν πρέποντα τρόπο, δὲν ἀντιτίθενται πρὸς τὴν ἔθνικὴ καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία. Ὅπως τὰ ἄτομα δὲν χάνουν ἀλλὰ κερδίζουν ἐλευθερίαν, ἐντασσόμενα εἰς τὴν πολιτείαν, οὕτω καὶ αἱ πολιτεῖαι —σημειώνει ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος— ἰδίᾳ αἱ μικραὶ καὶ ὑλικῶς ἀδύνατοι θὰ κερδίσουν ἐλευθερίαν καὶ συνεπῶς δύναμιν ἐνεργείας, ἐντασσόμενες εἰς τὰ εὐρύτερα αὐτὰ σχήματα. Κύριον ἔργον τῆς πολιτικῆς μας τέχνης θὰ εἶναι ἡ ὀρθὴ ἐνταξίς μας εἰς τὸ ὁρθὸν σχῆμα».

Τὸν ἐνθυμοῦμαι μὲ συγκίνηση νὰ κάθεται πάντοτε στὴν ἴδια θέση, ἐκεῖ στὴ γωνία δεξιὰ σας κύριε Πρόεδρε. Δίδασκε μὲ τὸ λόγο του ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ σιωπὴ του. Μὲ τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου, μὲ λεπτὲς ἀνεπαίσθητες κινήσεις ἐπικροτοῦσε, συγκατένευε, διαφωνοῦσε. Εἶχα τὸ μεγάλο προνόμιο, τὴν καλὴ τύχη νὰ συμπαρευρίσκομαι μαζί του στὴν αἴθουσα αὐτὴ τὰ τελευταῖα τρία χρόνια τῆς ζωῆς του καὶ τὸ μόνο ποῦ μπορῶ νὰ πῶ εἶναι ὅτι μᾶς λείπει πολὺ.